

Prins Frederiks parkenroute

PRINS FREDERIKS PARKENROUTE OPNIEUW BELEVEN

Een rondweg verbond in de 19^e eeuw de landgoederen van prins Frederik der Nederlanden, broer van koning Willem II, met elkaar. Zo ontstond een route die voerde langs mooie locaties en aantrekkelijke uitzichten over de negen landgoederen van de prins. De slingerweg loopt door de huidige gemeenten Wassenaar en Voorschoten.

De rondweg – of eigenlijk het stelsel van rondwegen – van prins Frederik is in Nederland uniek in zijn omvang.

Tegenwoordig verplaatsen we ons zelden meer per rijtuig, maar met name te voet of per fiets is het heerlijk om te genieten van de uitzichten: de beplanting, de oude bruggen, de landhuizen en de villa's langs de rondweg. Zo waan je je even te gast bij prins Frederik.

Op welke manier kunnen we deze beleving op de openbare delen van de route opnieuw mogelijk maken? Die vraag willen gemeenten Wassenaar en Voorschoten beantwoorden. De eerste stap is een historisch onderzoek naar de ligging en ontwikkeling van de rondgang. In deze uitgave leest u de bevindingen.

Prins Frederik

Prins Frederik der Nederlanden (1797 – 1881) werd geboren in Berlijn en kwam op zestienjarige leeftijd naar Nederland. In 1838 kocht hij buitenplaats De Paauw in Wassenaar. Het landhuis liet hij verbouwen en vergroten tot een echt paleis.

Zijn landgoederen

Tussen 1838 en 1854 kwamen negen landgoederen in bezit van de prins, totaal 886 hectare groot. Daarmee liep zijn grondgebied van de Veurseweg in Voorschoten tot aan de duinen. Hij kocht achtereenvolgens De Paauw, Raaphorst, Ter Horst, Eikenhorst, Backershagen en Groot Haesebroek, inclusief Drie Papegaaien, Wildrust en Het Zwarte Hek.

Portret van prins Frederik uit ca. 1870 (Gemeentearchief Wassenaar).

Bij de entree van Groot Haesebroek bouwde prins Frederik deze portierswoning met toegangshek.

Op deze kaart schetst de landschapsarchitect een nieuwe slingerweg, dwars door de Hertenkamp van Backershagen.

Aanleg van de parkenroute

Het was de wens van de prins om zijn bezit te verfraaien en samen te voegen tot een geheel. In 1854 gaf hij de Duitse landschapsarchitect C.E.A. (Eduard) Petzold opdracht om daarvoor een plan te maken. De architect was tot de dood van de prins in 1881 bezig met de realisering van dit plan. Op sommige momenten had Petzold wel 200 arbeiders tegelijk in dienst. Voor de gebouwde onderdelen werkte hij nauw samen met de Duitse architect H.H.A. Wentzel.

Petzold legde verbindingen aan tussen bestaande wegen en liet bruggen bouwen. Hij paste smalle wegen aan, zodat die ook per rijtuig begaanbaar werden en plantte bomen en struiken om de uitzichten te verfraaien op punten waar de route wat saai was. Het is bekend dat prins Frederik zijn gasten per rijtuig zijn landgoederen toonde en hen op deze wijze de fraaie uitzichten over de landerijen liet ervaren.

De parkenroute anno 2018

In de tussenliggende jaren is er veel veranderd. De bezittingen van prins Frederik zijn na zijn dood niet bij elkaar gebleven. Tussen 1890 en 1912 zijn ze in delen verkocht en hebben nieuwe bestemmingen gekregen. Er zijn huizen gebouwd en er is een weg aangelegd, de N44, die de afgelopen jaren steeds drukker is geworden. In onderstaande tabel ziet u hoe de oorspronkelijke landgoederen op dit moment in gebruik zijn.

LANDGOED	HUIDIG GEBRUIK
Groot Haesebroek	Deels residentie Canada, deels villawijk De Kieviet
Wildrust	Deels villabuitens, deels villawijk
Zwarte Hek/ Ter Veecken	Deels villawijk, deels parkbos, deels natuurgebied Hertenkamp Meijendel
Drie Papegaaien	Villawijk
Backershagen	Deels villabuitens, deels buitenplaats
De Paauw	Deels villawijk, deels buitenplaats
Raaphorst	Koninklijke Landgoederen 'de Horsten'
Eikenhorst	
Ter Horst	

Vijver op 'de Horsten'.

Hertenhuisje, in de 19^e eeuw verbouwd tot speelhuisje.

Grote verschillen

De westelijke, middelste en oostelijke delen van de parkenroute zijn door de jaren heen verschillend ontwikkeld.

WESTEN

Het gebied ten westen van de Zijlwetering is grotendeels verkaveld. Hier is de structuur van de vroegere landgoederen en de prinselijke rondgang zo goed als verdwenen onder het nieuwe stratenpatroon en de nieuwe bebouwing. Groot Haesebroek en Wildrust (ten westen van de Groot Haesebroekseweg) en Zwarte Hek (tussen de Jagerslaan en de Schouwweg) zijn bijeen gebleven of in heel grote eenheden verkaveld. Daardoor zijn deze gebieden minder veranderd.

Wat nog bestaat, is de weg van Backershagen naar De Drie Papegaaien en Groot Haesebroek; de tegenwoordige Backershagenlaan, Papegaaienlaan en de Groot Haesebroekseweg. Het deel van de Backershagenlaan dat op landgoed Backershagen ligt, wordt het minst intensief gebruikt en zal nog het meest lijken op de opzet zoals landschapsarchitect Petzold die destijds heeft bedoeld.

MIDDEN

In het middelste deel, tussen de Zijlwetering en de Rijksstraatweg, liggen De Paauw en Backershagen. Hier is de oorspronkelijke wegenstructuur goed terug te zien, maar tegelijkertijd is er ook veel versnipperd door de bouw van nieuwe villa's en de aanleg van nieuwe wegen. De historische verbindingsweg tussen Backershagen en De Paauw is bijvoorbeeld verdwenen door de bouw van villa De Pauwhof.

OOSTEN

Raaphorst, Ter Horst en Eikenhorst vormen tezamen de Koninklijke Landgoederen 'de Horsten'. De verbindende rondweg is hier nog grotendeels in tact. Wandelaars kunnen er nog steeds genieten van de door Frederik aangelegde rondgang.

“...leidde hen langs
onberispelijk onderhouden
paden en grintwegen naar
de meest indrukwekkende
gezichtspunten...”

Uit het excursieverslag van de Nederlandse
Maatschappij voor tuinbouw en plantkunde,
Leidsche Courant (25) juli 1877)

LANDHUIS DE PAAUW
De Paauw, het huidige raadhuis van
Wassenaar, was in de 19e eeuw het
buitenhuys van Prins Frederik. Van
hier uit begon hij zijn ritten over
zijn landgoederen en ontving hij zijn
gasten. De Paauw vormde het centrale
punt van zijn bezittingen. De delen van
de route die op het gebied liggen dat in
handen is van de gemeente Wassenaar,
zijn openbaar toegankelijk.

ZICHT OP RAAPHORST
Prachtig zicht over de landerijen van
Raaphorst vanaf Ter Horst. In dit gebied
zijn wegen en uitzichten bewaard
gebleven die zijn aangelegd op aangeven
van prins Frederik. En ze zijn nog steeds
beleefbaar.

LANGS DE SERINGENBERG
Eén van de nieuwe verbindingswegen die
door prins Frederik werd aangelegd, liep
langs de voet van de Seringenberg. De
weg werd aangekleed met nieuwe bep-
lanting om de route nog aantrekkelijker
te maken. Elk voorjaar zijn de bloeiende
seringen een lust voor het oog.

KEERMUUR BACKERSHAGEN
Op deze plek werd een keermuur
ontworpen. Een keermuur dient om het
zand op de plek te houden, in dit geval
de ondergrond van een theekoepel. Het
opgeleverde metselwerk komt telkens
terug in de gebouwde elementen op de
landgoederen van prins Frederik.

WILDRUST
Herten werden vroeger gehouden om
te jagen, maar ook als teken van wel-
stand. Om de Hertenkampen stonden
fraaie hekwerken en ook de hertenhu-
isjes – voor de opslag van voedsel en
materialen – waren rijk gedecoreerd.

LEGENDA

- openbaar, nog begaanbaar deel van de route
- niet openbaar of niet begaanbaar deel van de route
- verdwenen
- zichtlijn

Onderzoek

In 2018 onderzocht een werkgroep de geschiedenis, de locatie en de huidige staat van de rondgang. Zij zijn positief verrast over dit uniek, historisch erfgoed.

LAAT VERSNIPPERING ZIEN...

De werkgroep ontdekte dat er nog veel over is van de rondgang en de prachtige aankleding die erbij hoorde. De overblijfselen zijn alleen erg versnipperd geraakt of liggen soms verscholen. Daardoor beleef je bijvoorbeeld De Paauw niet meer als het centrale punt van Frederiks landgoederen. Het is ook niet meer mogelijk om alle originele routes te bewandelen.

Een deel van de entree tot de hertenkamp.

MAAR TOONT OOK MOGELIJKHEDEN.

Voor sommige van de negen landgoederen geldt dat delen van de route nog wel op de oorspronkelijke plek liggen en begaanbaar zijn. Op meerdere plaatsen zijn gebouwde elementen bewaard gebleven. Bijvoorbeeld de entree tot de Hertenkamp bij Wildrust en de entree bij Zwarte Hek aan de Schouwweg: in beide gevallen zijn de brug en pijlers nog grotendeels aanwezig. In het wandelgebied 'Hertenkamp Meijendel' is de historische entree – naast de nieuwe entree – verscholen geraakt tussen de planten.

“Uniek door z'n
historie,
omvang en
beleefbaarheid.”

Uit het rapport 'Prins Frederiks Rondgang'.

Wandelpad naar de Paauw, foto uit 1905 (Gemeentearchief Wassenaar).

COLOFON

productie: Communicatiebureau de Lynx | fotografie: Michel Mees | lithografie voorzijde: L'Univers illustré, 26 maart 1870,
herkomst: privécollectie | druk: Coers & Roest | juli 2018

Vragen of suggesties? Laat het ons weten via erfgoed@wassenaar.nl Meer informatie: www.wassenaar.nl/cultureelerfgoed

Deze uitgave is een initiatief van de gemeente Wassenaar en de gemeente Voorschoten.